

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

висуває певне твердження. По-друге, хоча єдиного стандарту доказування для всіх справ, пов'язаних із міжнародною відповідальністю за кібероперації, поки не визначено, заяви про самозахист від кібернападів мають підтверджуватися чіткими та переконливими доказами. Водночас доведення того, що певна держава здійснювала кібероперації, які становлять міжнародний злочин, також потребує вагомої доказової бази. По-третє, Міжнародний суд ООН може враховувати відмову сторони надати засекречені документи, однак не зобов'язаний робити з цього негативні висновки. Також, Суд надає підвищену доказову силу офіційним документам держав і міжнародних організацій, зокрема ООН, вважаючи їх більш надійними джерелами доказів [3].

У підсумку, можна зазначити, що міжнародне право не містить чітких критеріїв для визначення, коли кібератака може вважатися збройним нападом, однак низка джерел вказує, що атаки, які підривають або знищують критично важливі активи безпеки, особливо надзвичайного масштабу, можуть бути кваліфіковані як збройний напад. Водночас, розслідування таких інцидентів ускладнюється відсутністю єдиних правил доказування в міжнародному праві. Заяви про самозахист від кібероперацій мають підтверджуватися чіткими та переконливими доказами. При розгляді кіберсправ, Міжнародний суд ООН надає перевагу офіційним документам держав і міжнародних організацій та діє з обережністю у формуванні висновків. Якщо ж сторона не має доступу до прямих доказів через контроль їх іншою державою, Суд може допустити непрямі докази, за умови, що вони не викликають обґрунтованих сумнівів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду : Статут Орг. Об'єдн. Націй від 26.06.1945 : станом на 16 верес. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 16.10.2025).
2. G7 Ise-Shima Leaders' Declaration G7 Ise-Shima Summit, 26-27 May 2016: <http://www.mofa.go.jp/files/000160266.pdf>; G7 Principles and Actions on Cyber. Ise-Shima, Japan, May 27, 2016. URL: <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2016shima/cyber.html>.
4. Mačák Kubo. From Cyber Norms to Cyber Rules: Re-Engaging States as Law-Makers. Leiden Journal of International Law. 2017. N 30 (4). P 877–899. doi:10.1017/S0922156517000358.

Ключові слова: кіберпростір, збройне протистояння, міжнародне право.

Key words: cyberspace, armed confrontation, international law.

Войтович Павло Петрович

*PhD з права, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВО НА ПРАВДУ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні все частіше зустрічаються заклики щодо забезпечення реалізації права на правду. Втім, що розуміється під цим правом, що розуміється під «правдою», які складові такого права, як воно може бути реалізоване, чи може воно бути обмежене, кого стосується право на правду, чи є воно інформаційним, або як це право співвідноситься з інформаційними правами людини?

В міжнародному праві право на правду здебільшого розуміється через призму міжнародного гуманітарного права: право на правду (або право на встановлення істини) визначається в міжнародно-правових документах як право жертв знати правду, про нього, зокрема, йдеться у Додатковому протоколі I до Женевських конвенцій (статті 32 та 33) й Міжнародній конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (стаття 24). В цих документах встановлюється право родичів пропалих або зниклих дізнатися про долю та місце знаходження своїх близьких [1].

Право на правду вважається однією із заporук відновлення прав жертв конфлікту, покладення краю безкарності, тому в низці резолюцій ООН вітається створення у державах особливих судових та несудових механізмів, зокрема, комісій по встановленню істини і примирення, для розслідування порушень прав людини і міжнародного гуманітарного права. Право на правду засновується на тому, що «жертви грубих порушень прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права та їх родини мають право на ефективний засіб захисту», вони мають право «знати правду про жорстоке поводження, яке вони зазнали, включаючи особу винних осіб, причини, які спричинили порушення, і, якщо це доречно, кінцева доля чи місце насильницького зникнення. Це право було визнане судовими рішеннями в декількох країнах, а також міжнародними судовими органами» [2].

У праві на правду реалізуються право на захист, право на ефективне розслідування, перевірку фактів та публічне оприлюднення правди, а також право на відшкодування. Крім жертв та їх сімей, суспільство також має право знати правду про порушення прав людини [2]. Кожна держава повинна намагатися встановити правду про жорстоке поводження та порушення, вона зобов'язана зберігати документальні докази для вшанування пам'яті та захищати й забезпечувати належний доступ до архівів з інформацією про злочини [2].

З огляду на викладене, виникає інше питання: чи стосується право на правду тільки жертв, чи потрібно його розглядати тільки у площині міжнародного гуманітарного права, або воно стосується й інших осіб?

Уявляється, що право на правду є ширшим. Вважаємо, що спершу варто звернутися до визначення поняття «правда».

Правда є об'єктивною реальністю, що не залежить від спостерігача або від суб'єктивного сприйняття; синонімом цього слова є слово «істина» – «те, що є, те, що існує» [3]. Проте деякі дослідники не вважають ці слова синонімами, наголошуючи, що слово «правда» пов'язане переважно з моральною та соціально-правовою сферами (наприклад, у Київській Русі «правда» була відповідником латинського *lex* («закон»), тоді як «істина» має ширше значення: те, що відповідає фактам, є «насправді» («реально») [4].

Зустрічаються і такі визначення: істина є більш загальним і філософським терміном, що описує стан або факт, який відповідає реальності, вона (істина) може включати в себе об'єктивний факт, який можна довести, виражати певний стан речей, що є правильним, тоді як правда вказує на фактичну інформацію або подію, яка може бути перевірена і відповідає дійсності, може використовуватися для опису конкретних подій, документів тощо. Хоча «істина» і «правда» можуть використовуватись в різних контекстах і вимагати різних підходів до розуміння, проте і істина, і правда спрямовані на відображення об'єктивної дійсності. Вони є філософськими категоріями, де істина розглядається як більш абстрактне поняття, а правда є конкретнішим поняттям і здебільшого вимірюваним. У повсякденному ж житті ці терміни часто використовуються як взаємозамінні [5].

Чи є право на правду інформаційним правом?

Інформаційні права людини є правами людини в сфері інформації, якими вона (людина) наділена в силу самого факту приналежності до людського роду, вони, як і права людини у цілому, являють собою життєву необхідність самовираження особистості. Інформаційні права людини виражають свободу особистості в сфері інформації і є невід’ємними та необхідними способами й умовами її життя, її взаємовідносин із суспільством, державою, іншими індивідами, вони є універсальними правами людини висловлюватись, діяти, вчитися, отримувати інформацію, реалізовуватися й жити згідно своїх міркувань.

Аналізуючи таке визначення інформаційних прав людини, можна дійти висновку, що право на правду є інформаційним правом, втім тут виникають інші питання: що розуміти під «інформацією», чи усіляка інформація є правдою (навіть), хто є носієм правди, про яку саме правду йдеться (адже якщо правда – це інформація, то не усіляка інформація може бути розповсюджена), чи є право на правду правом на вираження поглядів, чи є воно тільки правом знати правду або ж і правом доносити правду, чи можна його обмежувати (уявляється, що так, як і інші інформаційні права) та ще одне філософське питання: що робити, якщо правда «у кожного своя»? А тут варто розуміти і враховувати відмінність між істиною і правдою, про яку йшлося вище, адже зрозуміло, що не можна сказати: «у кожного своя істина» [4]. Ці питання, безперечно, потребують подальшого осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 1125 UNTS 3, entered into force December 7, 1978. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. <https://oou.org.ua/2021/11/15/pravo-na-pravdu/>
3. <https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0>
4. <https://credo.pro/2014/09/122759>
5. <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=182011>

Ключові слова: право на правду, правда, інформаційні права, право на вираження поглядів, права людини, свобода, інформація.

Key words: right to the truth, the truth, informational rights, freedom of expression, human rights, freedom, information.

Бондарь Олександр Володимирович

аспірант кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

Одним із ключових елементів сучасного демократичного суспільства є належне врядування, яке передбачає відкритість, прозорість, підзвітність та ефективність діяльності органів публічної влади. Важливе місце в цьому контексті займає право кожної особи на доступ до публічної інформації, оскільки воно дозволяє громадянам отримувати об’єктивні дані про діяльність державних інституцій, контролювати їх роботу та брати участь у процесах прийняття рішень. Реалізація цього права відбувається не спонтанно, а через спеціально визначені адміністративні процедури, які забезпечують належний баланс між

Секція № 9

Міжнародні універсальні механізми захисту прав людини

КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ О.К.

Особливості міжнародно-правового регулювання статусу українських біженців в Європейському Союзі.....183

ФАСІЙ А.В.

Міжнародно-правові засади розроблення стратегій психічного здоров'я у післявоєнний період.....185

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Миротворчі операції ООН і забезпечення норм міжнародного гуманітарного права та прав людини у період збройних конфліктів.....188

БУГАЄЦЬ А.С.

Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання інтелектуальної власності.....191

Секція № 10

Захист прав людини в інформаційній сфері: сучасні виклики

ДРАКОХРУСТ Т.В., КРАВЕЦЬ А.А.

Перспективи розвитку біометричних технологій у сфері міграції (EES): виклики для права та суспільства.....194

ДРАКОХРУСТ Т.В., ПЕТРЕНКО В.А.

Вплив EES на свободу пересування осіб у Європейському Союзі.....196

ВИШНЯКОВА А.О., ДИМОВ К.Б.

Особливості доказування злочинів, які пов'язані із пропагандою.....197

ГРАБИНСЬКИЙ М.І.

Цифрові права людини: еволюція, виклики та перспективи правового регулювання....201

ГРУШКО М.В.

Кіберпростір як нова сфера збройного протистояння: міжнародно-правові виклики....204

ВОЙТОВИЧ П.П.

Право на правду та інформаційні права людини: постановка проблеми.....206

БОНДАРЬ О.В.

Адміністративні процедури доступу до публічної інформації як елемент належного врядування.....208

ОМЕЛЬЧЕНКО І.І.

Співвідношення принципу пропорційності з принципами міжнародного гуманітарного права.....211